

Formueretlige bemærkninger vedrørende hektarstøtteordningen

Af professor emeritus Hans Helge Beck Thomsen, tilknyttet Aarhus Universitet

I denne artikel redegøres der for en række formueretlige forhold, som knytter sig til hektarstøtteordningen, herunder navnlig spørgsmålet om etablering af panteret i betalingsrettigheder. Det antages, at en »panteret«, der er stiftet efter de retningslinjer, som NaturErhvervstyrelsen har angivet i sin »Vejledning om overdragelse af betalingsrettigheder i Tast selv-service 2015«, ikke har retsvirkning som en sådan.

1. Indledende bemærkninger

Ifølge det foreliggende hersker der en del usikkerhed om en række formueretlige forhold, som knytter sig til den gældende hektarstøtteordning. En del af disse beror på forhold, der tåler sammenligning med de vanskeligheder, der knyttede sig til den tidligere mælkekvoteordning, nemlig manglende afklaring af forholdet mellem de grundliggende EU-forordninger og relevante danske formueretlige regler.

Sigtet med mælkekvoteordningen og hektarstøtteordningen var/er ikke at øge kreditgivernes mulighed for sikkerhedsstillelse. Navnlig realkreditinstitutterne tilstræbte at forøge deres sikkerhed ved den såkaldte panthaveraftale fra 1992, som uden hjemmel fandt vej til § 13, stk. 4, i mælkekvotebekendtgørelsen. Ifølge denne bestemmelse kunne en landmand ikke sælge sin mælkekvote uden samtlige panthaveres skriftlige samtykke, ligesom kvoten fulgte ejendommen ved overdragelse, idet det antoges, at en mælkekvote var omfattet af ejendomsphanthavernes pantret. Det var den ikke, fastslog Højesteret ved U 2013.3063. Retsvildfarelsen forud herfor havde bl.a. medført, at realkreditinstitutter f.eks. i forbindelse med tvangsauktioner havde inkasseret mange penge, som retteligt ikke tilkom dem.

En sammenlignelig misforståelse synes at foreligge for så vidt angår den sikkerhed, som navnlig pengeinstitutter har søgt etableret ved at erhverve »panteret« i landbrugerens betalingsrettigheder efter de retningslinjer, som NaturErhvervstyrelsen under overskriften *Pant i betalingsrettigheder* har angivet i sin *Vejledning om overdragelse af betalingsrettigheder i Tast selv-service 2015*. Disse retningslinjer er behæftet med væsentlige fejl, som formentlig er årsag til en del af den herskende usikkerhed.

Det havde utvivlsomt og af flere grunde været hensigtsmæssigt, hvis en mælkekvote havde været omfattet af ejendomsphanthavernes pantret – som

tilbehør, jf. TL § 37, og det havde formentlig også været hensigtsmæssigt, hvis det havde været muligt at etablere en pantret efter de retningslinjer og med de retsvirkninger, som fremgår af styrelsens vejledning. Men sådan forholder det sig ikke.

Domstolene anvender retsreglerne, som de er, uanset om de personer, som reglerne vedrører, finder dem uhensigtsmæssige eller mangelfulde. Disse personer bør handle i overensstemmelse med reglerne, som de er, og ikke som de mener, de burde være. En uhensigtsmæssig retsregel kan søges ændret, og en mangel ved et regelsæt kan søges afhjulpet under iagttagelse af den procedure, der gælder herfor. Men en administrativ myndighed kan ikke formulere et for borgerne forpligtende regelsæt, som den og visse praktikere måtte finde hensigtsmæssigt, når den ikke har den fornødne hjemmel til det. Gør den det alligevel, risikerer den at gøre de personer, der handler i tillid til reglerens lovmedholdelighed, en bjørnetjeste.

Sigtet med denne artikel er alene at behandle nogle af de formueretlige problemer vedrørende hektarstøtteordninger, som kan forekomme i forbindelse med kreditsikring og retsforfølgning mod den støtberettigede landbruger og behandling af hans konkursbo. Der vil derfor ikke blive redegjort for de gældende forskelle mellem de forskellige støtteordninger. Ord som *hektarstøtte*, *støttebeløbet* og dertil svarende udtryk vil derfor blive anvendt som vedrørende det støttebeløb, der udbetales eller kan kræves udbetalt efter ansøgning uanset ordningens art.

2. Hvad er en betalingsrettighed?

En forudsætning for, at en landbruger kan opnå hektarstøtte, er, at han på det tidspunkt, hvor han søger hektarstøtte, har de fornødne betalingsrettigheder. En landbruger har i almindelighed fået tildelt sine betalingsrettigheder, men kan også have erhvervet (nogle

af) dem ved en købe- eller lejeaftale med deres indehaver. Ifølge § 3 i bekendtgørelse nr. 1544 af 16. december 2014 om direkte støtte til landbrugere efter grundbetalingsordningen m.v. videreføres de betalingsrettigheder, der er tildelt i henhold til rådsforordning nr. 1782/2003 eller nr. 73/2009 efter den 1. januar 2015 med ændrede værdier, jf. bekendtgørelsens § 4. Forordningerne fastlægger bl.a. kriterier for tildeling af betalingsrettigheder og indeholder regler om deres anvendelse.

Der er hverken i de anførte forordninger, landbrugsstøtteleven, den anførte bekendtgørelse eller i NaturErhvervstyrelsens udsendte vejledninger givet nogen definition på eller en beskrivelse af, hvad en betalingsrettighed er.

Sprogligt er det nærliggende at antage, at en betalingsrettighed er en persons ret til at betale en skyld, før frigørelsestidspunktet for denne er kommet ifølge almindelige formueretlige regler. Sådan forholder det sig imidlertid ikke.

En betalingsrettighed er en offentligretlig myndigheds, NaturErhvervstyrelsens, *meddelelse* til en landbruger, om at denne er *godkendt* som støtteberettiget og derfor *legitimeret* til at søge hektarstøtte på grundlag af *det antal betalingsrettigheder*, han råder over på ansøgningstidspunktet.

Man kan også betegne det antal betalingsrettigheder, som en landbruger kan råde over, som hans *kvote af betalingsrettigheder*. Denne kvote hjemler ham ret til *efter ansøgning* at hente det hertil svarende antal støttekroner i hektarstøtteordningen, når han i øvrigt opfylder de til enhver tid gældende krav til støtteberettigede areal – tilnærmelsesvis som en fiskers fiskekvote hjemler fiskeren ret til (at søge) at hente en bestemt mængde fisk (af en given art) i havet.

Det materielle indhold af en betalingsrettighed er derfor kun dette: En betalingsrettighed er en godkendelse af en landbruger som støtteberettiget og legitimerer den pågældende til at søge hektarstøtte på grundlag af det antal betalingsrettigheder, som han råder over på ansøgningstidspunktet.

En betalingsrettighed er derfor *ikke* en fordringsret på nogen eller på noget; den har ingen skyldner. Den er ikke en simpel pengefordring på det støttebeløb, som dens indehaver efter ansøgning har krav på, når de øvrige støttebetingelser er opfyldt.

En betalingsrettighed knytter sig til landbrugeren personligt. Den og dens formueværdi er ikke omfattet af ejendomsphanthavernes panteret i landbrugereens ejendom og følgerlig uden betydning for sådanne panthaveres sikkerhedsrettigheder i den pågældende

ejendom. Heraf følger, at når f.eks. et konkursbo sælger en kvote betalingsrettigheder, tilfalder salgsprouvet boet som frie midler eller panthaveren, hvis de er pantsat. Se eksempelvis *U 2000.1592 H* og *U 2000.1599 H*.^[1]

Systemet med betalingsrettigheder er navnlig et regelsæt, der skal gøre det muligt at administrere hektarstøtteordningen så effektivt og hensigtsmæssigt som muligt. Blandt andet derfor skal de betalingsrettigheder, som den enkelte landbruger råder over og aktualiserer, når han søger støtte, være registreret i NaturErhvervstyrelsen.

3. Overdragelse af betalingsrettigheder

Ifølge § 7 i hektarstøttebekendtgørelsen skal en landbrugers overdragelse af betalingsrettigheder registreres i NaturErhvervstyrelsen, hvorved det er forudsat, at en landbruger kan overdrage sine betalingsrettigheder. Grundlaget herfor er bestemmelsen i artikel 43 i rådsforordning nr. 73/2009. En overdragelse kan være permanent eller midlertidig – permanent ved salg og midlertidig ved udlejning (eller udlån) til en landbruger, der er etableret i samme medlemsstat som overdrageren.

Ved salg erhverver sælgeren en pengefordring på køberen, som ved sit køb ikke blot erhverver ansøgningsretten, men også ejendomsretten over de erhvervede betalingsrettigheder – det vil sige retten til at råde over retten til at søge hektarstøtte. Ved udlejning (eller udlån) erhverver udlejeren også en pengefordring på lejeren, men denne erhverver alene ansøgningsretten i den aftalte lejeperiode.

De således stiftede pengefordringer stiftes ved de indgåede salgs- eller lejeaftale og er ikke en del af den overdragne betalingsrettigheder hhv. ansøgningsrettigheder. En betalingsrettighed har derfor ikke anden særskilt formueværdi end det beløb, der kan opnås enten ved at sælge eller udleje den til tredjemand. Det er derfor retten til at råde over retten til at søge hektarstøtte, der konstituerer en betalingsrettigheds formueværdi. En ansøgning om hektarstøtte bidrager derimod til at sikre, at denne værdi opretholdes, idet den hindrer, at betalingsrettigheden inddrages, jf. dog hektarstøttebekendtgørelsens § 6.

En betalingsrettighed har derfor en vis formueværdi. Det er uheldig sprogbrug, når der i hektarstøttebekendtgørelsens § 4 tales om *værdien af betalingsrettigheder*, idet bestemmelsen ikke refererer til beta-

1. Se nærmere om denne retspraksis hos *H.H. Beck Thomsen*: Om ret til pengefordringer vedr. en landbrugsvirksomhed under konkurs, TFL 2013, p. 139 ff.

lingsrettigheders formueværdi, men derimod til det beløb, som en ansøger på grundlag af sine betalingsrettigheder kan oppebære i hektarstøtte i det år, til hvilket han søger hektarstøtte. En betalingsrettigheds særskilte formueværdi er væsentligt mindre.

4. Overdragelse til sikkerhed af betalingsrettigheder?

Når en betalingsrettighed har en vis formueværdi, er det naturligt at antage, at den også kan pantsættes til tredjemand, f.eks. landbrugers pengeinstitut. Hverken de anførte forordninger eller hektarstøttebekendtgørelsen indeholder regler om pantsætning af betalingsrettigheder.[2] Det gør derimod NaturErhvervstyrelsens *Vejledning om overdragelse af betalingsrettigheder i Tast selv-service 2015*. Disse regler er ikke udtryk for almindeligt gældende pantsætningsregler og heller ikke særskilt hjemlede og udarbejdede retsregler for pantsætning af betalingsrettigheder. En panteret i en betalingsrettighed må derfor etableres under iagttagelse af dansk rets almindelige regler om stiftelse af panterrettigheder i løsøreaktiver.

4.1. NaturErhvervstyrelsens tekster om Pant i betalingsrettigheder

I NaturErhvervstyrelsens *Vejledning om overdragelse af betalingsrettigheder i Tast selv-service 2015* hedder det i afsnittet *Pant i betalingsrettigheder*: »En betalingsrettighed er en simpel fordring [sic], som fx et pengeinstitut kan få pant i som sikkerhed for et lån. NaturErhvervstyrelsen kan på baggrund af en erklæring fra pantsætter og panthaver registrere pant i betalingsrettighederne. Der betales et gebyr for registreringen.« Videre hedder det: »Pantet medfører ingen ret til udbetaling af den støtte, der opnås på baggrund af betalingsrettigheden. Pantet omfatter således alene selve betalingsrettigheden. Ønskes støtte under grundbetalingen overført til fx en panthaver, skal ansøgeren give transport i støtten.«

I det efterfølgende afsnit hedder det bl.a.: »En pantsat betalingsrettighed kan overdrages midlertidigt og varigt uden samtykke fra panthaver. Ved varige overdragelser modtager panthaver en underretning om overdragelsen. Da pantet fortsat er registreret efter

2. Ifølge artikel 43, stk. 2, i forordning nr. 73/2009 kan betalingsrettigheder overdrages ved salg eller en hvilken som helst anden endelig overdragelse med eller uden jord. Derimod tillades forpagtning eller tilsvarende transaktioner kun, hvis der sammen med betalingsrettighederne overdrages et tilsvarende antal støtteberettigede hektarer.

salg, opretholdes panthavers sikring. Det betyder, at panthaver fortsat har adgang til at tvangsrealisere pantet i tilfælde af, at pantsætter (den tidligere ejer) misligholder den underliggende aftale (lån). Hvis der er flere panthavere, og betalingsrettighederne tvangsrealiseres (sælges på tvangsauktion), kan pantet opretholdes af de efterfølgende panthavere. Tvangsrealiseringen er en del af den privatretlige aftale mellem parterne, og afhænger af den privatretlige aftale.«

Der er flere gode grunde til at knytte nogle kommentarer til disse tekster, der så vidt erfarer er en væsentlig del af årsagen til den usikkerhed, der hersker vedrørende sikkerhed i, råderet over og ansøgningsret i medfør af betalingsrettigheder.

4.2. Kommentarer til NaturErhvervstyrelsens anførte tekster

Det er åbenbart urigtigt, når NaturErhvervstyrelsen anfører, at en betalingsrettighed er *en simpel fordring*. Derimod kan dens indehaver som anført erhverve en simpel fordring ved at sælge eller udleje rettigheden. Den har derfor en vis formueværdi for den, der har *retten til at råde over retten til at søge hektarstøtte*, selv om den pågældende ikke tillige råder over det til disse rettigheders støtteberettigede areal. Det kan f.eks. være en landbruger, der har solgt eller udlejet (dele af) sin jord, eller et panthavende pengeinstitut, som ikke råder over noget støtteberettiget areal.

4.2.1. Kommentarer til styrelsens først citerede tekstafsnit

Ved at antage at en betalingsrettighed er en simpel fordring, tilkendegiver NaturErhvervstyrelsen, at pantsætning af en sådan rettighed skal ske efter reglerne om sikkerhed i simple fordringer. Det vil sige ved *overdragelse* til sikkerhed af betalingsrettigheden til panthaveren, f.eks. overdragerens pengeinstitut.

Når en simpel fordring er overdraget til eje eller sikkerhed, beror den selvsagt ikke længere hos overdrageren. Den sikringsakt, der knytter sig til en sådan overdragelse, er en meddelelse til fordringens skyldner om, at den givne fordring på ham er *overdraget* til den angivne erhverver, jf. GBL § 31. Den væsentligste begrundelse for, at netop det er sikringsakten, er, at når en simpel fordring, som er *et immaterielt formueaktiv*, er *overdraget* f.eks. til sikkerhed, så må der være mindst én person – ifølge GBL § 31 skyldneren – som om nødvendigt kan bekræfte, at *formueaktivet* (fordringen) er *overdraget* til erhververen og dermed også er *unddraget overdragerens rådighed*.

Som følge heraf antages en sådan behørigt iagttaget sikringsakt også at medføre, at skyldneren er legitimeret til at betale sin skyld med frigørende virkning til erhververen, jf. GBL § 29. Sikringsakten er derfor i realiteten et udtryk for, at overdrageren effektivt er frataget rådigheden over den overdragne simple fordring. Netop derfor stilles der som bekendt strenge krav til indholdet af en sikringsaktmeddelelse, jf. GBL § 31.

Som det fremgår af det anførte, er overdragelse til sikkerhed (pantsætning) af en simpel fordring i en særegen form for håndpansætning, hvor sikringsakten, jf. GBL § 31, er det materielle udtryk for den sikringsakt, der knytter sig til en sådan pantsætning, nemlig effektiv rådighedsberøvelse. En håndpanteret er kun *sikret og opretholdt*, når pantsætteren til stadighed er berøvet rådigheden over det pantsatte effektivt, selv om kortvarig »udlån« af pantet til pantsætteren undtagelsesvis er accepteret, f.eks. i forbindelse med fremvisning med sigte på frivilligt salg.[3]

Da en betalingsrettighed ikke er en simpel fordring, kan den alene af den grund ikke pantsættes efter reglerne om pantsætning af sådanne fordringer; og da den følgelig heller ikke har nogen skyldner, udgør en registrering i NaturErhvervstyrelsen om dens overdragelse til f.eks. et pengeinstitut ikke nogen sikringsakt. En sådan registrering afskærer derfor ikke overdragerens kreditorer fra at foretage udlæg i de overdragne betalingsrettigheder uden at skulle respektere erhververens »panteret«.

Henset til det anførte må NaturErhvervstyrelsens tilkendegivelse om pant i betalingsrettigheder i bedste fald ses som en vejledning i etablering af *håndpanteret* i betalingsrettigheder; det vil sige i det immaterielle formueaktiv, som sådanne rettigheder er. En sådan pantsætning er ikke anerkendt i dansk ret. Pantsætning af immaterielle formueaktiver, som f.eks. goodwill, kan derimod ske efter reglerne om *underpant*, jf. TL § 47.

Antog man, at pantsætning af en betalingsrettighed kunne ske efter reglerne om sikkerhed i simple fordringer (håndpant), måtte pantet nødvendigvis omfatte såvel *retten til at råde* over ansøgningsretten som *retten til at søge* hektarstøtte, selv om det at søge hektarstøtte ikke er en disposition over retten til at råde over ansøgningsretten. En panteret i en beta-

lingsrettighed har kun værdi for panthaveren, når denne ved et frivilligt eller tvangsmæssigt salg af sit pant kan overdrage betalingsrettigheden med ansøgningsret til køberen, idet det alene er den ret, som en køber må anses interesseret i og vil betale for.

NaturErhvervstyrelsen antager, at pantsætteren bevarer den ansøgningsret, der knytter sig til de til sikkerhed overdragne betalingsrettigheder – i hvert fald indtil panthaveren har tiltrådt sit pant. Styrelsen antager dermed, at de regler, der gælder for en pantsætters rådighed over et pant, der er *underpansat*, også gælder for pantsætteren af *en simpel fordring* (for en *håndpansætter*). Denne antagelse er åbenbart fejlagtig.

En håndpanthavers ret til at søge fyldestgørelse for krav, der er sikret ved en håndpanteret, berøres ikke af pantsætterens konkurs, jf. KL § 91. Endvidere har en (hånd)panthaver i en simpel fordring en særlig vidtgående ret, idet vedkommende ifølge RPL § 538 a, stk. 3, kan inddrive de pantsatte fordringer, efterhånden som de forfalder, uanset om det sikrede skyldforhold er misligholdt eller ej. Antog man, at disse (separatist)regler var gældende for en landbrugers konkursbo – hvad de ville være, hvis betalingsrettigheder kunne pantsættes og var pantsat efter reglerne om simple fordringer – ville boet være afskåret fra at søge hektarstøtte på grundlag af den konkursramtes betalingsrettigheder, idet det da ikke kunne påberåbe sig 6-måneders-reglen i KL § 86.

Det er åbenbart, at den landbruger, der har pantsat sine betalingsrettigheder, ikke derved er afskåret fra at søge hektarstøtte.

En pantsætning af en betalingsrettighed, hvorved det sikres, at pantsætteren bevarer ansøgningsretten – og dermed retten til det søgte støttebeløb – indtil pantet er tiltrådt og som hovedregel solgt, kan så vidt ses kun etableres efter reglerne om *underpanteret* i løsure, jf. TL § 47 – ganske som fiskekvoter (fiskerirettigheder) kan *underpansættes* efter denne bestemmelse, medmindre særskilt pantsætning er udelukket i medfør af sølovens § 47.

Sammenfattende må en »panteret«, der er etableret under iagttagelse af NaturErhvervstyrelsens retningslinjer, ikke blot anses for at være uden værdi for »panthaveren«, men formentlig også uden nærværdig formueretlig retsvirkning overhovedet.

Derimod er det utvivlsomt korrekt, når NaturErhvervstyrelsen anfører, at »Pantet« ikke omfatter det beløb, der udbetales på grundlag af en ansøgning om støtte på grundlag af gyldigt eller ikke gyldigt pantsatte betalingsrettigheder.

3. Se nærmere om det her anførte hos f.eks. *W.E. von Eyben: Panterrettigheder*, 8. udg. v. *H. Skovgaard*, p. 358 ff., *V. Carstensen & T. Rørdam: Pant*, 7. udg. p. 335 ff. og *B. Iversen, L. Hedegaard Kristensen & L.H. Gam Madsen: Panteret*, 4. udg. p. 479 ff.

4.2.2. Kommentarer til styrelsens andet citerede tekstafsnit

I det først citerede afsnit skriver NaturErhvervstyrelsen videre: »En pantsat betalingsrettighed kan overdrages midlertidigt eller varigt uden panthaverens samtykke.« Her forudsætter styrelsen, at pantsætteren fortsat kan råde over retten til at søge hektarstøtte, hvilket han ikke kan, hvis der var stiftet en gyldig panteret efter de retningslinjer, som styrelsen har anført. Hvis en landbruger overdrog en således »gyldigt pantsat« betalingsrettighed, ville han overdrage et formueaktiv, som åbenbart led af en retsmangel. For denne mangel ville landbrugeren være ansvarlig på objektivet grundlag, idet køberen hhv. lejeren ikke ville få den ved aftalen tilsagte ret, medmindre vedkommende var bekendt med pantehæftelsen.

Efter den netop citerede sætning skriver NaturErhvervstyrelsen: »Da pantet fortsat er registreret efter salg, opretholdes panthavers sikring. Det betyder, at panthaver fortsat har adgang til at tvangsrealisere pantet i tilfælde af, at pantsætter (den tidligere ejer) misligholder den underliggende aftale (lån).« Til første punktum skal bemærkes, at en registrering af en overdragelse i styrelsen hverken konstituerer stiftelse, sikring eller ophør af en panteret i en betalingsrettighed. Formuleringen beror formentlig (igen) på den fejlagtige opfattelse af en betalingsrettighed som en simpel fordring, i hvilken en panteret ikke blot er sikret, jf. GBL § 31, men fortsat opretholdt som følge af registrering i styrelsen. Det citerede må anses for at være åbenbart forkert, idet retten til at råde over – frigive eller fastholde – en således pantsat betalingsrettighed på intet tidspunkt beror hos styrelsen. Andet punktum viser, at styrelsen er opmærksom på, at køberen hhv. lejeren af en pantsat betalingsrettighed ikke har fået den ret, som vedkommende må antages at have påregnet ved aftale med pantsætteren alias sin overdrager.

Hvad NaturErhvervstyrelsen mener med de to sidste sætninger i det citerede andet afsnit, står forfatteren hen i det uvisse. Men selv den mest positive tilgangsvinkel til det anførte efterlader den opfattelse, at det ikke er i overensstemmelse med dansk insolvensret.

4.2.3. Generelle bemærkninger til de to anførte tekstafsnit m.v.

Ved de anvendte formuleringer om etablering, sikring og opretholdelse af en panteret i en betalingsrettighed har NaturErhvervstyrelsen tilsyneladende haft reglerne om sikkerhedstransport i simple fordringer

og håndpanteret i løsøre for øje, hvorimod den for så vidt angår retsvirkningerne af en således stiftet panteret navnlig har haft reglerne om underpanteret for øje. Det har utvivlsomt og forståeligt nok bidraget til den herskende usikkerhed.

En betalingsrettighed er et immaterielt formueaktiv, som hverken kan pantsættes efter reglerne om pant i simple fordringer eller håndpant, men formentligt efter reglerne om underpanteret i løsøre, jf. TL § 47. Det er så vidt vides endnu ikke forsøgt, men anbefales herved forsøgt. Hverken væsentlige retlige eller reale grunde taler imod en sådan pantsætning – tværtimod.

Den ansøgningsret, der knytter sig til en pantsat betalingsrettighed, kan i så fald udøves af pantsætteren, indtil panthaveren har tiltrådt og som hovedregel afhændet sit pant. Det sikrer bl.a., at skyldnerens konkursbo kan søge og oppebære hektarstøtte på grundlag af skyldnerens pantsatte betalingsrettigheder, uanset om de er »pantsat« efter NaturErhvervstyrelsens retningslinjer eller efter reglerne om underpanteret i løsøre.

Ved at tiltræde sit pant erhverver panthaveren ret til at realisere pantet, ligesom han erhverver ret til at oppebære dets eventuelle frugter, hvis hans panteret omfattede disse; men han erhverver ikke ret til at råde over pantet i øvrigt.

5. Panteret i en betalingsrettighed

I det følgende lægges det til grund, at der er stiftet en gyldig panteret i en betalingsrettighed efter reglerne om underpant i løsøre, jf. TL § 47.

Pantsætteren har den almindelige rådighed over en betalingsrettighed, der er underpantsat. Han kan derfor søge og oppebære hektarstøtte på grundlag af betalingsrettigheden, indtil panthaveren har tiltrådt og som hovedregel solgt sit pant.

5.1. Pantsætterens udlejning af pantet

Pantsætteren kan udleje sine betalingsrettigheder med respekt af panthaverens panteret, og lejeren kan søge og oppebære hektarstøtte på grundlag af de lejede betalingsrettigheder, når han råder over det dertil hørende støtteberettigede areal. Lejeren kan betale den leje, som han skal betale, med frigørende virkning til udlejeren, medmindre fordringen på lejen måtte være overdraget til tredjemand. Selv om lejebeløbet kan anses for at være en frugt af pantet, er den ikke omfattet af panthaverens panteret, medmindre det udtrykkelig er aftalt i pantebrevet.

5.2. Pantsætterens salg af pantet

Pantsætteren kan sælge betalingsretten med respekt af pantet, hvilket dog nok vil udelukke et salg.

5.3. Panthaverens tiltrædelse af sit pant

Det forhold, at panthaveren tiltræder sit pant ved at foretage udlæg i det med henblik på efterfølgende tvangssalg, medfører som hovedregel ikke, at pantsætteren er afskåret fra at søge og oppebære hektarstøtte på grundlag af de pantsatte betalingsrettigheder, idet en sådan ansøgning ikke er en disposition over retten til at råde over ansøgningsretten. Denne ret bortfalder selvsagt ved det efterfølgende salg. En panthaver i en betalingsrettighed vil i almindelighed ikke have nogen interesse i at tiltræde sit pant, før han ved, hvem der måtte være interesseret i at erhverve pantet.

5.4. Panteret i pantets frugter?

Visse pengeinstitutter har fremført det synspunkt, at et søgt og bevilget støttebeløb må anses som (borgerlige) frugter af en betalingsrettighed og derfor omfattet af deres panteret i en sådan. Det må afvises! Selv om begrebet *pantets frugter* ifølge den juridiske teori og praksis ikke er noget entydigt begreb, kan et støttebeløb ikke anses som en frugt af pantet. Ved pantets frugter forstår man sammenfattende det, som et pant mere eller mindre kaster af sig »af sig selv« i form af penge eller naturalier (som hhv. borgerlige og naturlige frugter), uden at der derved sker nogen eller nogen væsentlig forringelse af pantet. Det gælder, uanset om der er eller ikke er foretaget en disposition over pantet, der tilsigter at frembringe frugter, som f.eks. at udleje en bolig, at pøde et æbletræ, at inseminere en ko eller at klippe ulden af et får.

Det er en grundlæggende regel, at såvel borgerlige som naturlige frugter tilfalder den, som retmæssigt råder over pantet, når frugten falder eller af den pågældende med rette (skal eller bør) bringes til at falde. En panthaver, der har tiltrådt sit pant, har derved erhvervet ret til at realisere sit pant, men ikke erhvervet ret til at søge hektarstøtte på grundlag af sit pant og følgelig heller ikke ret til at oppebære det støttebeløb, som hans pantsætter måtte have søgt. En fordring på et givet støttebeløb »tilfalder« den, der på ansøgningstidspunktet har søgt om beløbet på grundlag af sin fortsatte legitimation hertil.

En forudsætning for, at borgerlige frugter er omfattet af en panthavers panteret, er i øvrigt, at det fremgår af pantebrevet. Modsat pantebrev i fast ejendom indeholder de almindelige løsøre pantebrev ikke

en sådan bestemmelse. En panthaver har alene af den grund ikke panteret i et søgt og bevilget støttebeløb.[4] Selv om renter af en pantsat fordring må anses som borgerlige frugter af pantet, er de ifølge den to-neangivende juridiske teori ikke omfattet af panthaverens panteret, medmindre det er aftalt.[5]

6. Transport i støttebeløb

En landbruger, der har søgt hektarstøtte, kan give tredjemand, f.eks. sit pengeinstitut, transport på det støttebeløb, han måtte have ret til. Det gælder, uanset om betalingsrettighederne er pantsat eller ej, idet støttebeløbet ikke er omfattet af panthaverens panteret. Der vil også kunne gives sekundære transporter under iagttagelse af dansk rets almindelige regler herom.

NaturErhvervstyrelsen anses som skyldner på et støttebeløb. Som følge heraf er styrelsen den juridiske person, over for hvem der skal gives meddelelse om fordringernes overdragelse, jf. GBL § 31, for at den behørig sikringsakt kan anses iagttaget.

Det må tillige antages, at ansøgeren kan give en såkaldt *revolverende transport* i sådanne støttebeløb, bl.a. fordi der ikke er tvivl om fordringens art, grundlag samt »skyldner«. Har NaturErhvervstyrelsen én gang noteret en revolverende transport i en landbrugers støttebeløb til en given erhverver, må sikringsakten anses opfyldt for så vidt angår senere bevilgede støttebeløb, der er søgt af landbrugeren alias overdrageren.

En revolverende transport omfatter ikke støttebeløb, der måtte være søgt af skyldnerens konkursbo, idet transportgiveren, den konkursramte landbruger, ikke selv har ret til et sådant støttebeløb. Som følge heraf har den kreditor, der har sikkerhed i en revolverende transport, i almindelighed ikke nogen interesse i, at transportgiveren erklæres konkurs, kort tid før fristen for ansøgning om støtte udløber.

4. Se om frugter af pant hos K. Illum: Dansk Tingsret, 3. udg., p. 508 ff., W.E. von Eyben: Panterettigheder, 8. udg. v. H. Skovgaard, p. 91 ff., V. Carstensen & T. Rørdam: Pant, 7. udg., p. 70 ff., B. Iversen, L. Hedegaard Kristensen og L.H. Gam Madsen: Panteret, 4. udg., p. 35, 40 f., 427 f. og H.H. Beck Thomsen: Brugspanteret, p. 170 f.
5. Se W.E. von Eyben: Panterettigheder, 8. udg. v. H. Skovgaard, p. 103, V. Carstensen & T. Rørdam: Pant, 7. udg., p. 75 ff., særligt p. 74-76, og B. Iversen, L. Hedegaard Kristensen og L.H. Gam Madsen: Panteret, 4. udg., p. 41.

7. Brugspanthaverens brug af betalingsrettigheder

En brugspanthaver kan ikke søge hektarstøtte på grundlag af skyldnerens pantsatte eller ikke-pantsatte betalingsrettigheder, idet disse ikke er en del af hans pant. Derimod vil han ofte kunne forhandle sig til en lejeaftale med den, der har ansøgningsretten, typisk hans misligholdende skyldner, idet den pågældende ikke kan udnytte sin ansøgningsret, da det ikke er ham, men derimod brugspanthaveren, der på ansøgningstidspunktet råder over det støtteberettigede areal i medfør af sin panteret i dette.[6]

8. Pantsætterens konkurs

Når en person erklæres konkurs, overgår retten til at råde over de aktiver, der indgår i boet, jf. KL § 32, uanset om disse aktiver er pantsat eller ej. Som følge heraf overgår retten til at søge hektarstøtte på grundlag af skyldnerens betalingsrettigheder til konkursboet, når denne erklæres konkurs. Denne ret bevarer boet, indtil betalingsrettighederne er solgt frivilligt eller tvangsmæssigt. Et støttebeløb, der retmæssigt er søgt af et konkursbo, kan i sin helhed oppebæres af dette som frie midler.

Et konkursbo skal selvsagt respektere en gyldig etableret, behørigt sikret og uomstødelig panteret. Imidlertid må det under henvisning til det tidligere anførte antages, at et konkursbo *ikke* skal respektere en »panteret,« der er stiftet efter de retningslinjer, som NaturErhvervstyrelsens har anført i sin vejledning om pant i betalingsrettigheder.

Ifølge KL § 85 kan tvangssalg af skyldnerens aktiver, inkl. en underpantsat betalingsrettighed, kun foretages på begæring af konkursboet eller med dets samtykke. En panthaver kan dog 6 måneder efter, at konkursdekretet er afsagt, forlange, at boet uden ophold gennemfører tvangsauktion over pantet, jf. KL § 86. Et sådant forlangende udelukker ikke boet fra at søge hektarstøtte, indtil betalingsrettighederne er solgt. Provenuet fra et frivilligt eller tvangsmæssigt salg oppebæres af panthaveren. Panthaveren vil i almindelighed have størst interesse i, at betalingsrettighederne ved særskilt aftale sælges sammen med skyldnerens ejendom.

Har skyldneren givet en revolverende, behørigt sikret og uomstødelig transport til tredjemand, f.eks. sit pengeinstitut, i sine støttebeløb, har den pågældende tredjemand ret til at modtage de støttebeløb,

som skyldneren har søgt, hvorimod han ikke har ret til at modtage støttebeløb, der er søgt af konkursboet.

Er et støttebeløb fejlagtigt udbetalt til et konkursbo, skal dette udbetale beløbet til rette vedkommende, jf. KL § 60.

9. Periodisering og opsplitting af støttebeløb

Nogle personer har over for forfatteren givet udtryk for, at et bevilget hektarstøttebeløb skal/bør periodiseres, hvis den, der har søgt og fået bevilget et støttebeløb, f.eks. i det år, som støtten vedrører, afhænder sin ejendom eller erklæres konkurs. Det må afvises.

En betalingsrettighed er som tidligere anført udtryk for, at den, der har ansøgningsretten, har ret til at modtage det støttebeløb, han har søgt om, når betingelserne for at yde denne støtte er opfyldt. Støttebeløbet er ét beløb, uanset om det udbetales ad flere gange. Fordringen på dette beløb må anses erhvervet, når ansøgningen herom er kommet frem til NaturErhvervstyrelsen, hvis opgave alene er at kontrollere, om betingelserne for at yde det ansøgte beløb er opfyldt. Der er derfor ikke grundlag for at periodisere støttebeløbet og anse det for at bestå af flere enkeltstående fordringer, der hver især knytter sig til bestemte dele af året, f.eks. kvartaler eller måneder, eller som først opstår på udbetalingstidspunktet. Det anførte understøttes i øvrigt af § 48 i hektarstøttebekendtgørelsen, ifølge hvilken det søgte beløb vil blive udbetalt til ansøgeren, selv om det måtte blive udbetalt ad flere gange, og selv om ansøgeren måtte have overdraget hele sin ejendom, før udbetaling finder sted.

Det er oplyst over for forfatteren, at realkreditinstitutter har gjort gældende, at de som panthavere i en landbrugsejendom, der indgår i et konkursbo, skal have del i den hektarstøtte, som boet har søgt og fået bevilget, fordi de *har stillet det støtteberettigede areal til rådighed for boet*, og at det ikke kan påregnes, at de har gjort det vederlagsfrit. Synspunktet må afvises! Ingen kreditforening eller anden ejendomsparthaver i en sådan ejendom *stiller areal til rådighed* for konkursboet. Et konkursbo råder suverænt over det støtteberettigede areal (og skyldnerens ansøgningsret), indtil det har gennemført tvangsauktion over ejendommen – eventuelt efter at panthaverne har forlangt ejendommen solgt efter udløbet af 6-månedersfristen i KL § 86. Det må ejendomsparthavere respektere, og de lider intet tab derved. Ved det fremførte synspunkt tilsigter de pågældende kreditforeninger de facto at inddrage beløb, som retteligt ikke

6. Se nærmere herom hos H.H. Beck Thomsen: Brugspanteret, p. 178 og 246 ff.

tilkommer dem, under deres panteret – tilnærmelsesvis som tilfældet var med hensyn til værdien af en mælkekvote.

10. Bemærkninger om kontraktfortolkning

Det forhold, at der er muligt at leje og udleje betalingsrettigheder, kan afføde og har affødt visse (fortolknings)problemer i de tilfælde, hvor betalingsrettigheder er udlejet sammen med det støtteberettigede areal ved én og samme (forpagtnings)kontrakt, når der i denne alene er anført, hvilket samlet beløb lejeren skal betale per fastsat termin. Problemet er særlig aktuelt, når udlejeren er under konkurs. Det skyldes, at den lejeindtægt, som boet kan indkassere fra det udlejede areal, skal medtages i panthaverregnskabet til fordel for ejendomsphanthaverne, hvorimod det beløb, som boet kan inkassere fra de udlejede betalingsrettigheder, skal indgå i boet som frie midler. Indeholder kontrakten kun ét samlet beløb, som boet kan opkræve per termin, må dets opsplitning ske på grundlag

af en kontraktfortolkning, lejevilkår for sammenlignelige arealer. Fordelingen vil i sidste ende være arbitrær. Vanskeligheder af denne art kan undgås, hvis kontraktkoncipisten sikrer, at der fastsættes ét beløb for arealleje og ét for leje af betalingsrettigheder.

11. Afsluttende bemærkninger

Hektarstøtteordningens sigte er ikke at øge sikkerhed for en landbrugers kreditorer. Men en landbruger kan ved overdragelse til sikkerhed af fordringer på hektarstøtte og fordringer på købere og lejere af betalingsrettigheder give sine kreditorer øget sikkerhed. En sådan sikkerhed kan han formentlig også etablere ved underpantsetning af sine betalingsrettigheder, jf. TL § 47. Derved bevarer pantsætteren ansøgningsretten og retten til at oppebære det søgte beløb, indtil panthaveren har tiltrådt og realiseret sit pant – eller indtil pantsætterens konkursbo har realiseret pantet – og panthaveren derved erhvervet ret til pantets salgsprovenu.